

Dette er en aldeles fremragende og samtidig meget vigtig bog. Merete Riisager leverer her et indsigtfuldt, vidende og klogt indspark i debatten om årsagerne til, hvorfor en stadig stigende andel af børn og unge i Danmark mistrives. I bogen tilbyder hun en tiltrængt nuancering af de mulige årsagssammenhænge i forhold til den bekymrende udvikling af mistrivsel, stress, angst og depression blandt vores børn og unge og giver samtidig nogle bud på, hvad vi – både som ansvarlige voksne og som samfund – bør igangsætte for at forsøge at knække kurven for den bekymrende, triste og omkostningsfulde udvikling. Bogen kan betragtes som et fagligt velfunderet debatindlæg, der ved hjælp af talrige eksempler påpeger, at der på mange arenaer er kommet en ubalance i det liv, vi tilbyder børn og unge i dag, og at vi både kan og skal gøre noget for at rette op på det.

Det dominerende narrativ i debatten om årsagerne til det stadig stigende antal børn og unge, der får stres, er ofte, at det er præstationssamfundets skyld.

Det er f.eks. de mange og tidlige tests i grundskolen, samt det generelle præstationspres i samfundet, der er skyld i miseren, mener mange både læg- og fagfolk. Merete Riisager kommer her i bogen med et bud på en mere nuanceret forklaring. Hun anfører, at skolesystemet i Danmark rent faktisk ikke objektivt set stiller særligt strenge krav til, hvad børn og unge skal opnå mht. karakterer for at kunne komme videre i uddannelsessystemet. Slet ikke, hvis vi sammenligner os med de fleste andre lande i verden. Desuden har vi altid fået karakterer i skolen, så årsagen til den udbredte mistrivsel netop nu, må i al væsentlighed ligge et andet sted. Merete Riisager peger i denne bog på flere andre faktorer, når årsagerne og de potentielle løsninger til den udbredte mistrivsel blandt vores børn og unge skal identificeres.

På skolens og institutionernes arena retter hun blikket mod reformpædagogikkens massive indflydelse, der i hendes optik, trods positive elementer, har skabt en uensigtsmæssig undervisningspraksis og har medført et dannelsesstab. Der stilles i dag på den ene side krav om, at eleverne skal udtænke abstrakte og innovative løsninger på aktuelle problemer, f.eks. klimakrisen, men samtidig får eleverne ikke de basale redskaber og kompetencer ved en reel og sammenhængende undervisning i de grundlæggende færdigheder, hvilket i virkeligheden kræves forud for at kunne løse sådanne komplekse problemer. Vi stiller derfor urimelige krav om et udbredt ansvar, også for egen læring, set i forhold til den lave grad af basal viden og dannelse, der tilvejebringes. Der opstår derved en skævhed og ubalance, der kan medvirke til en diffus følelse af pres hos eleverne. Der skabes en følelse af, at der forventes noget af én, som man ikke aner, hvordan man skal leve op til og som man heller ikke har forudsætningerne for at leve op til, da man ikke har opøvet de nødvendige færdigheder hertil. Skolesystemet fralægger sig derved i dag i vid udstrækning det vigtige ansvar, det har for at overlevere grundlæggende og fundamental viden til den næste generation. Der sker et alvorligt dannelsesstab og lægges det sammen med det individuelle ansvar for egen læring og succes, så skabes et pres, der nemt kan føre til mistrivsel. Der leveres desuden en kritik af den udbredte læringsmålstyring og selvevalueringspraksis.

Merete Riisager forestår i den forbindelse blandt andet, at vi i Danmark, ligesom det er sket i andre lande, indfører et curriculum, der sikrer, at alle børn som minimum lærer det, vi som samfund mener, er grundlæggende. Her angriber hun "værdirelativismen", idet alt altså ikke kan være lige godt, men noget er bedre og vigtigere end andet, og det må vi som samfund afklare, hvad vi så mener er. Vi skal ikke tilbage til "den sorte skole", men snarere danne en syntese mellem elementer herfra og elementer fra reformpædagogikken og dermed skabe et uddannelsessystem, hvor vores børn og unge tilbydes læring i den grundlæggende viden og dermed dannes indenfor de områder, vi som samfund beslutter er vigtige. Der bør være bærende og faste strukturer i undervisningen, så energien bliver brugt på indhold, snarere end form, hvilket desværre er udbredt i dag, hvor hyppige forandringsprocesser i skolesystemet synes at være foretrukne på bekostning af stabilitet, kontinuitet og repetition.

I hjemmets arena peger Merete Riisager ligeledes på en ubalance. Mange moderne forældre tilsidesætter og undervurderer børnenes grundlæggende behov for tryk og forudsigelighed, ofte fordi børnenes behov kolliderer med forældrenes egne behov. De voksne optræder på nogle områder ikke længere som de ansvarlige, der sørger for, at børnene får opfyldt grundlæggende behov for f.eks. søvn, skærm-fri tid mv. Myten om, at bare forældrene er tilfredse og glade, så er børnene det også, er, ifølge forfatteren, meget udbredt, men ikke desto mindre usand. Mange børn oplever f.eks. forældrenes skilsmisse, men fordi det er udbredt i vores samfund, så er der en tendens til, at det bagatelliseres, selvom det kan være en meget rystende begivenhed for barnet. Der peges derudover bl.a. på den massive overvågning og de voksenstrukturerede fællesskaber, hvor børnene ikke selvstændigt opøver grundlæggende færdigheder i at begå sig godt og selvstændigt i de fællesskaber, der er så vigtige for at trives som menneske. Forældrene svigter i vid udstrækning deres ansvar for at afstemme børnenes medbestemmelse i forhold til barnets alder og lader barnets lyst overtage styringen. Der er altså også en ubalance på hjemmets arena, hvilket bidrager til den øgede mistrivsel.

De voksne og systemerne omkring vores børn og unge svigter altså ifølge Merete Riisager på nogle grundlæggende parametre og pålægger dermed samtidigt barnet og den unge et alt for stort individuelt ansvar for "selv at kunne bygge tilværelsen op" (deraf tiden: selvbyggerbørn) og tilmed lykkes i den moderne perfektions-kultur. Disse diffuse krav om at være perfekt til det meste samtidigt med at barnet forventes selv at tage hovedansvaret for at lykkes uden at få de grundlæggende byggesten hertil leveret af ansvarlige voksne skaber grobunden for den udbredte mistrivsel.

Ifølge Merete Riisager er det derfor bydende nødvendigt, at vi sadler om nu, både i samfundet, i skolen og i hjemmet. Vedholdenhed, grundlæggende færdigheder og dannelse bør fremmes. Vi voksne bør altså, for at blive i terminologien, tage ansvar for at give børnene og de unge mennesker et grundlæggende, solidt, efterprøvet og stabilt fundament at bygge videre på og så stille alderssvarende krav om deres forvaltning og anvendelse af denne viden og dannelse.

Målgruppen for "selvbyggerbørn" er alle, der arbejder med og omgås børn og unge på alle planer. Bogen er i min optik et "must-read" for forældre, pædagoger, psykologer og lærere, men også i den grad for skole- og institutionsledere og politikere og embedsmænd, der i deres virke beskæftiger sig med børn og unge og de samfundsstrukturer, der danner rammen om vores børn og unges liv. Sproget er præcist og enkelt, og budskabet gentages på forskellige måder. Selv er jeg mor til tre teenagere, har tidligere arbejdet som både lærer og skolepsykolog og er i dag tilknyttet Headspace. Jeg har derfor i mange år, både privat og arbejdsmæssigt haft tæt kontakt til børn og unge, og som det fremgår af min begejstring her i anmeldelsen, er jeg enig med Merete Riisager i både analyse, diagnose og løsningsforslag. Hendes bog rummer et virkelig kvalificeret bud på, hvordan vi ansvarlige voksne sammen kan være med til at ændre udviklingen og derved skabe de nødvendige og bedre betingelser for trivsel blandt vores børn og unge. Lad os håbe, at budskabet når igennem, også helt op til de ansvarlige politikere, der skal træffe beslutninger om de retningsgivende rammer for fremtidens børne- og ungeliv.

Anmeldt af *Christel M. Billeskov*